

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט
ער מצוה

א מ״י פ״ט מהל'
 גירושין הל' כ סמג עשין
 נ טוש״ע אה״ע ס׳ קמד
 סעי' א:
 ד ב מ״י שם הל' ב
 (טוש״ע סעי' ג):
 ה ג מ״י שם הל' יז סמג
 שם טוש״ע שם ס׳
 קמה סעי' א:
 ו ד מ״י שם הל' יז וסמג
 שם טוש״ע שם ס׳ קמד
 סעי' ג:
 ז ה מ״י שם הל' כ טוש״ע
 שם סעי' א:

אמר רבא ולענין גיטין
אין. כן יענין גיטין
אין שטענע אונז מרעל
שאס נתן עז לשתות
שאס עז אבוא עז מלך
פלוני רבא עז ונאסא
אבא ד"ז נתן ונאן יבול
לומר אנס הייתי.
קסבר אין אונס בגיטין;
אמר רבא וכן
לענין גיטין
קסבר שש אונס בגיטין.
ואצ"ע דקילי הלכא
לכושא בראה הלכא
הלכא כלשונא קמא דהכי
אמר' בגיטין שפמינא
במיתאבא ב"ב השולח
הורא דא"ל אין אל
הנאבא ממאן ועד הלל
ויקין הלל גיטא כ' מטא
אין תלחא א"ל הלא
טרינא למאן נחיש לה
אין שמש אונסא אין אונס
בגיטין אלמא קסבר לה
לחלמוד דאין אונס
בגיטין;

תום' ד"ה לא נשאו
ובו' מקובלין היו בד.
וכן גמדרים דף לה ע"א
צר"ן ד"ה דיקא נמי:

[illegible]

רבי יוסף אמר איט צרין
ותנאה בעלמא הוא ובי לא
בשטר בחסו נכחז אלל ודא
מדר' יוסי דאמר זמנו של
דעריות אלל גבי ממונא הלכא
לא היו מניסין הלכא ומפר
דהלכתא כותיה דדיי הוא
גניטין הא אוקימונא בשמעה

¹¹ **מציא** אמרה ליה נסתתפה שדרו. ואינו יכול לטעון דלדרכה מזה גרס דמיון לזה מפקדא אפרימי ורביה לא מינגאש כדאמרין כהנא על יצמתו (יבמות דף ק"ז:) ועוד דהאשה היא שדה של העבד ואין העבד שדה שלה ¹² **לפובר** חלה הוא אינו

מַעֲלָה לָהּ מוֹדוּתָא. קָשָׁה לִרְ"י לֵאמֹר
בְּהוֹלֵךְ (סס דף חח: וסס) עֲנֵה
בְּדִין וְצַר מוֹדוּת מִשְׁל יֵצֵא וּמִפֶּרֶשׁ
(בִּירוּשְׁלָמִי) בָּרַח ה"ה חֵלֶה וְהֵסֵק אֲמַרְי
לְחֵלֶה אֵין מַעֲלָה לֵה מוֹדוּת וְאֲמַרְי
לְהֵסֵק חֵלֶה אִי בָרַח לֵאחֶר שְׁעֵמֶד בִּין
שֶׁכֶר תִּתְּחִיב לֵה בְּמוֹדוּת אֲבֵל הֵסֵק
בְּחֵלֶה קֹדֶם גִּנְעָה זִמָּן וּבִקְוִטָּן
פִּי שֶׁס דּוֹק בָּרַח אֲבֵל חֵלֶה לֵא
וְאֵין נִלְחָה כְּמִשְׁמַע בִּירוּשְׁלָמִי
וּלְפִירוּשׁוֹ אֵין לְהַקְשׁוֹת מֵאֲחַד דְּבִעו
לֵה מִיַּעֲבֹד אֲחֵי אֵל פִּשְׁטִי לֵה מֵהֵסֵק
דִּישׁ לִמָּר לְהוֹסֵמוֹ אֲגִידָה בִּיה טְפִי
מִיַּעֲבֹד כְּדִלְמָרְקִי בְּמִנְיֹת" (בְּמֵה
דְּמִי: **פִּשְׁטִי** רַב אֲחֵי. לֵא
כְּמוֹ שִׁפְרֵשׁ רַשְׁבִּי' הִדְיִינוּ רַב אֲחֵי
בְּאֵין שְׁעֵשֶׁה שְׁלֵמֹת וְהִיא בְּאֵין כָּל
הָאֲמֹרָאִים וְלִכָּן מִשְׁנֵה לְשׁוֹן כָּל
הָאֲשִׁים פִּרְי רַב אֲחֵי" לְפִי שֶׁר
רַב אֲחֵי שֶׁפִּיר בְּאֵין רַב אֲחֵי" (עֵינֵה עַל
דְּבִרְיֵי אֵלֶּה אֲמַר רַבִּינוּ חַס שְׁהוּ
לְאֲמֹרָה וְכֵל אֲמֹרָה אֵיהֵא מִפִּסְחֵי לְשׁוֹן
כְּמוֹ מִגְדֵּף בִּיה רַב" אֲשֵׁהוּ (מִדְּרִין :)
מִתִּיר בֵּה ר' יוֹסֵפִין (בִּיָּק קִיד: לט.)
עַלֵּה אֲחֵי (בִּרְמֵה טט):

לֹא נִשְׂאוּ לָהּ קַתְנֵי אֵלֶּה לָא נִישְׂאוּ.
 "מקובלני הוּי כִךְ קִלְרוֹת לֹא
 נִישְׂאוּ וְעוֹד לֹא לֹא נִשְׂאוּ אֲלֻשִׁים
 קִלְרֵי ה'ל לַנִּמְרָם נִמִּי בִּשְׁנוֹן רִבִּים
 וְהוֹכֹכוֹת" מִשְׁלָס: **אֵלֶּה** לָא
 נִישְׂאוּ. פִּירוֹשׁ דִּשְׁמַעַם נִמִּי דִּמְעַסְבִּי
 אֵינִיעִי אַבְל אֵין לוֹמֵר דִּשְׁמַעַם דּוֹקֵא
 דִּמְעַסְבִּי אֵינִיעִי אַבְל לֹא אֵינִיעִי
 מִדְקֻאֲמָר לְעוֹלָם דִּמְעַסְבִּי אֵינִיעִי וְאֵינִיעִי
 דִּתְנַחַם רִישָׁא דְבִדְרֵיהּ כּו' דִּשְׁמֹס אֵינִיעִי
 אֵין לְגֻזֵּת עֲשׂוֹת כְּסִיפָא: **לָא** הוּא
 דִּלִּינִי גַּם: דִּשְׁמַעַם נִמִּי מִיִּתָּה
 הֵאָל תִּלָּה הֵרִי זֶה גַּט דִּלִּי תִלָּה נִמִּי
 אֵינִיעִי גַּט וְעִטְמָא דִּכְסָא דִּלִּינִי גַּט
 מִשְׁמֹס אֲוֹס אֵם כֵּן נִשְׁמִיעִינִי תִלָּה
 דִּהֵרִי אֲוֹס מוֹעֵט וְכִיִּם מִתָּה דִּשְׁמֹס
 אֲכֻכִּי לֹא אֲסִיק אֲדַעְמִיהּ דְּנַמֵּת אֲכֻכִּא
 לַנִּמְרָם נִיחָא לִיה דִּלָּא תַפְלוֹל קַמִּי
 יִבֵּס: **וְדִלְמָא** עֲרִיבִים אֵינִיעִים לָא
 נִישְׂאוּ גַּם: וְיִם טַעְמָא אֲוֹס
 וְדִקְאָמָר לִינִי תִלָּה וְכִיִּם מִתָּה הֵאָל
 דִּקַּתְנֵי מִתָּה הֵאָל קַמִּי'ל דִּלִּין גַּט לֹאֲמָר
 מִיִּתָּה וְאֵתָּה לְאִשְׁמִיעִין תִּרְיִיבִיהּ
 דִּשְׁמֹס אֲוֹס אֵין לֹא לֹאֲמָר מִיִּתָּה דִּלִּי
 יִם אֲוֹס גִּרְיָאֵן אֵתָּה לְאִשְׁמִיעִין

אכל ים גט לאחר מיתה היה ליה למינקט חלה וזי חזי גט לאחר
מיתה גרידא דהוה בעי לשמעינן לא הוה ליה למינקט הרי זה
גיטין אם לא בעשה תנאי אלא הרי זה גיטין לאחר מיתה:
דרי זה גיטין אם מתי מהורי ולא לאחר מיתה. לאחר מיתה הוי
שטמא דכולהו כמי אמה ולא אלא כמיתריסין ולא שותפין ולא
אריסין ולא כל המורס את שאניו שלו (גיטין 97 ב.) דכולהו הוי
תמוס מורס את שאניו שלו וז"ל היסא שטמא גופא תמאי אלא כמיתריסין
הא תמן כדדיא בפ"ק דגיטין (97 ב.) וס' דלזן לא לאחר מיתה דתמן
האומת הרי גט זה לאשתי לא יתנו לאחר מיתה וצפרק קמל דגיטין
(98 ד"ה א) פירש: **דלמא** לאפוקי מדברובתיו. אלא מהאי
דרישא לא שמעין לאפוקי מדברובתיו דאיכא לאוקמה בשאין כמב
ומן בשטר והא דלמרינן (גיטין 107 ב.) שטמא גיטין פסולין ודא מייחיה ש
קמתי הכא לא אמר כלום אפילו נשאת חיי נמי בשבחו צי שבו או ש
עילו או נמי במאחר: **דלמא** (107 ב.) הוה דוקא דלא יתא לא דתפוק
פירוש אלא לא אמר גט ואמאי לא הוי גט הא לא יתא ליה דתפוק

[illegible]

פשיט רב אחאי. הך בעיא ממתניתין דקמי' לה נישא ולא קמי' לא נשאו ללשתמע שהבעלים מעבדים: **חילא** לא נישא. הן לגעילים חלה העכבה גזשם: ואיירי דתנא וישא בדידה. ונומין למחלה שנים עשר חדש ולאחריהם שלשים יום: ואשמיי אמינן כן. אלפיסין יוסי לשאמעיין אשכנזי עשבת הארסם

פֿערטער מן המזמור לענן גיטן אין
טעגט אַזויס טעגט אס נתן גט
לִאֲשֶׁמָה ע"מ אס¹² לא אֶבֶל עַד וְזֶמֶן
פֿלויט יאָה גט [וואָלגן] וְלֹא אֶל הַיָּרֵד
זֶה גט וְאִינוּ יִכּוֹל לומר אִינוּ הַיָּמִין:
אַלמָה קִבֵּר אִין אִינוּ בְּנִימִין אִין
טעגט אִינוּ געטוּן¹³ וְלִקְרִיב מִפְּרֶשֶׁת
טעמל: אִינוּ גַם. אִין אִין לֹא¹⁴ גַּם
זוקר: לִיבִים: מִת הִוא דִּלֵּינִי גַם

דהא לא שרא גיטא עד י"ב
 והוא מת בתוך הזמן ומתן קא מרגש
 לה מהסתא אין המשים מרגשים:
 כה מה הוא דאמינ גב: משום דלדן עת
 לאחר מיתה אבל משום אונס אחרינא
 לא משפק גיטא אלאהא אין אונס
 גנעין דאי סלקא דעתך חלה מת
 אינו גט מיתה חלה וכל שכן
 שזין אונס גדול מזה: **היא גופא**
 קמ"ו. כלומר האי דתנא מת לאו
 לדיוקא דילה חניה למידק הא חלה
 הרי זה גט אלא לאשמעין היא גופא
 דלדן גט לאחר מיתה ואפי' בלא תנאי
 כגון האומר אלאהא הרי זה גיטך
 לאחר מותי אינו גט לפטורה
 היכוס: זה גיטך אם מת. שבי
 מועת שכתב גט לאשמו צלחח מן
 הלשונות הללו זה גיטך אם מתו או
 זה גיטך ממולי זה משפסוק מולי זה
 (מעלי) משמע יהוא מת ממולי מולי
 לא אחר כלום שהרי משפסוק אינו
 בחיים ואינו יכול לגרש: **ד"הא**
 הא דאזערין סיפא חס לא צנחי
 וכו': אלאוקי דרבותינו. אלא צנחי
 דלמינן עלה ואמר דלדן^א גט לאחר
 מיתה הוא דכיון דכתוב גט זמן
 כתיבתו הוא מוכיח שכן אחר לה
 חס לא צנחי לאחור זמן יאה גט
 למפרע מהיום דאי לא משום גיטא
 עד שנים עשר חדש תמה כבז יוס
 כתיבת הגט כתוב לכתוב חס לא
 צנחי לרי"ט פלוגי יאה גט: התירוה
 צינשא. בלא חילוף להאי דחס לא
 צנחי: ומני ש' שחר מוכיח עזרי.
 לא לחס נכתב זמנו לתוכו לא
 להודיע שמים הכתיבה והמסירה
 הוא מרגשה חס לא יאה לאחור זמן
 הלך אע"י דלא כתב זה גיטך מהיום
 חס לא צנחי כ' כמאן דנכתב מהיום
 דמי וצנחא בשרא (דף קט.) אגריה

רבי יוסי דתנן הכותב נכסיו לצנו כרץ שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ואם לא כתב מהיום אינה מתנה רבי יוסי אומר אינו כרץ: **ואע"פ** **מביטא**. גמר רבא דלין אונס גניטין: **הרי זה גנב**. ואע"פ **אליא** אונס גנב ממיתה אלמא לא אונס גניטין והוא הדין לתלמי: **דביא** ברי דרזא. דל עזמו שכתב לה גט מחמתן קנ כחז לה **ימות** יהיה גט למפרע של חזקת גניטין ויבטל אונסא לא ניחא ליה למבטל גיטא אבל בחזקתא אמרינן דניחא ליה לנצולי **גיטא** ביה אומא **לך** יס אונס גניטין: **ופסקיה מברא**. הגהר הפסקין שהיה המעצורה מזד העיר ולא יכול לעצור: **הוו דאתא**. שבאמי: **לא שביה מותיא**. וזהו גיטא ואם רחמא מיטשא לאחר וגם לכהונה נפסקת מהיום: **וימנין**

[illegible][illegible][illegible][illegible]

צ"ח מחזור נחמד מחנה
ו צ"ח גובה אה חזו
בשני יהא גט אה לא באחי
לא חימה הכי זמן שגכח
בגיטין מן יומא דקן לאסוקי
וחא דמילתא משום חומרא
צידס כי הלכה כר' יהודה
כי יסי גבי ממון דהא ר"נ
חומר אנסתא א"י יא אונס
שקי אדעחיה (ודלמא אסיק

(א) ימנח 5 קי. גיטין
לה. עג. צנח צחרח מת:
(ב) עי' ב"ק דף פב.
(ג) לעיל ב. לקמן ה.ה.
(ד) נדרים כז. ע"ש
(ה) דלעיל ב. (ו) ויג'
חוס' ז"צ דף פח: מת:
(ז) לקמן ה.ה. ד. ה"ה
וחנשא. (ח) ביצה דף לז.
(י) במחני.

גמ' ואפסינהו רבנן.
 ע"י תשובת רשב"א ס"י
 אלף קסב:

א] תד"ה וסברה
דאנים וכו' וגבי
פרוצות ל"ג וכו'. ע'
נדה ינ ע"א מד"ה לטע
וכו' :

[6] בכמה בתי ירוש
 וכן כאן בע"פ (פרדוזה)
וסברו דלא אונים
 (ועי')
 ויטען ש"ס קדוש שיהיה
 ירושלים (ש"ס) ע"י חוס
 א"ת ובהנהיג ר"א ע"א
 צונו, (ומה) הרב"א, כש
 ובש"ס"ל ועד
 הרב"א, ועד
 בארבה בביתו הסיח
 כזה: **[3]** בכמה בתי
 ראשונים נוסף **כ"א**
 ויהיה רבן וכו' וכו'
 ביה"ק (ע"א) ובכ"ס
[3] בכמה ראשונים שאין
 בהם יינון **וישכנו**, וכו'
 ויחסי, וכו' הרב"א
 ובש"ס"ל: **[7]** ככ"א
 ע"ד הרה"ק שנהיה וכו'
 ומה קדשה וכו' קדוש
 (ש"ס) ע"י כשיש
 קצתן חספה ביה"ק
 שגמא בביתו ש"ס
[1] ככ"א **בורה**
 ומת **אישון**: **[2]** צ"ל
במה דרשני (בדפוס)
 שלפני העמוד חסמא
הדמוקרה:

יסברה דאנים. ומן הדין לית לן למיחש דלמא דאנים הוא דרובן לא דאנים ולהכי קרי לכו גנועות שמחמירים על גנוענותן. דמני לאמכודי^א וגבי פרוכות לא גרסינן וסברה דלא דאנים אלא ואמרה דלא דאנים פ"י אפילו כגילא ההול דאנים אמרה

קדיש בבואה מאי איכא למימר? שויה רבנן
לבעילתו בעילת זנות איכא דאמרי אמר
רבא וכן לענין גיטין אלמא קסבר רבא יש
אונס בגיטין מיתבי הרי זה גיטך אם לא
באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת
בתוך שנים עשר חדש אינו גט מה הוא
דאינו גט הא חלה הרי זה גט לעולם אימא
לך חלה גמי אינו גט והוא נופח קמ"ל דאין
גט לאחר מיתה אינו גט לאחר מיתה הא
תנא אהר רישא דקמא דלפוקי מדברותיה
ת"ש מעבשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים
עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש
הרי זה גט מאי לאו הוא הדין לחלה לא
ממת דוקא דלא ניתא ליה דתפול קמי יבם
ת"ש מההוא דאמר להו אי לא אחינא מכאן
ועד שששים יום ליהוי גיטא לתא בסוף
דלתית יומין ופסקיה מברא ואמר להו חזו
דלתאיי חזו דאתאיי ואמר שמואל לא שמייה
מיתאי אונסא דשכיח שאני דכיון דאיבעי
ליה לאתנויי ולא אתני איהו הוא דאפסיד
אנפשיה אמר רב שמואל בר יצחק לא שנו
אלא מתקנת עזרא ואילך שאין בתי דינין
קבועין^א אלא בשני ובחמישי אבל קודם
תקנת עזרא שבתי דינין קבועין בכל יום
אשה נשאת בכל יום קודם תקנת עזרא מאי
דרהו הוה הכי קאמר *אי איכא בתי דינין
דקבועין הייזנא כקודם תקנת עזרא אשה
נשאת בכל יום הא בעינן^ב שקדו דטריח ליה

וכל המקדש אשה על דעת¹⁷ שהיה
חכמי ישראל בשראש הוא מקדשה
שהיו קיימן קדושן לפי דברי חכמים
ויחיו בטלים על דברי חכמים על
היו גיטין שהסירו חכמים:¹⁸ ואפקדה
רבנן ל'קדושי'. כשיבא קדש
למחרה: תני. למימר אפקדה
הקדושם וכשפא לנימא גזו זה עוקר
הקדושם ונפשה מעות ממנה מעיקר:
הדרש בבבא מצי אפקדה מעיקר

שקדו. שיהא טורח בעבודה שלשה ימים: דמריח ליה. אם טרח לפי
השבת ומיקן לורכי סעודה כונסה בלחוד בשבת או בשני בשבת:

לדחיתיליד זה כו' אמר רבא אונס דלא שכיב הוא ומייתא רבא סייעא
לרבא והכא קלמר רבא גופיה בלשנא קטא שהוא עיקר דלין און
היון דלעולם לא שכיב כלל בהאיא דמי שאמורא פסי' לישנא קטא
פירוואת לעולם לא סברי געוואת דנפל עליו היצת או שהבישו נה
שכיב שיעשה קו ואונס שכיב כגון היא דספקיה מנבא אפילו לאיבא
פליגי תרי לשני דרבא ואלכנאס כלשנא קטא דרבא כדפירשו: ו
דירין קצועים בכל יום אלף שב ובה' בלבד עמד קטא דלמירין גצה
ועורא לא היו מקיזין כל עיקר ואומר ר"ת קדוש קטנת עורא לא היו
ועורא מיקן שהיו קצועין ב' ובה' וכל הרואה לזין יצא זרזו והיו ימי
שלא היו קצועים מחלה אלף בעיר אחת ועורא מיקן בכל עיר ועיר
וזהו תאב כללמנה ומינאס בה' ומיעצל בששי לפי שנאמר זו ברכה לאדם
אני לא קצוה שחיעצל בששי מאוס ברכה גירא אלף מאוס שקדו
היהוה טעמא דליכא למימר משכיב לאומנחו והוכן לו לפי שיש בה
אי איתא ברי דרין כו' רבא ר' דמכל מקום אין נאשא בששי
קצועים ואם יש לו טענה בתולין יכול לקטול בשבת בששי של
הגעני וחס השפואלן מאוס שש יד כו' תבאר היצוה ויצוה

[illegible]

ובשנפל עליו היות או נשכו נחש אינו
 ידוע בהדיוה הקדש דמטעם דיש אונס
 ידוע לחזקיהו והקבל עמיה לב' אונס
 מלא אונס דלא שכיט יס טענה אונס
 כח הסוגיא ואור"י דג' ענייני אונס
 :החם לתקן משום נטיות ומשום
 פירוטו מני ליכא למחש' כיון דלא
 נטוי אצל אונס דשכיט ולא שכיט אצל
 ווא"ח"ז מן מיקן עורא שלא יהי כתי
 אצטוב יקוז בב' ובה' וכי קודם חקת
 יצין לשום דין היו יושעין בכל יום ויום
 ידוע כיון שלא היו קובעים ור"י מירץ
 יורה קשה לרשב"א אמאי נשאלת שכיט
 נעשים יום כדפרישית לעיל^ל ובחלתה
 מר לקמן (דף ה.) ובחלה דלא שייך
 כדכח גירסא לא היו קובעים יום:
 גיגן לישא אף בששי משום דלאן כ"ד
 :לפירוש הקובעים" דקא' צימיהם
 ואין שיד לומר כעשוי כד:

דלוריווא ומשי ליה שויה רבנן הא גמי אקפתא
קוס מלכי וממנטי אחרנא כל תדקדוש אדמחא דרבנן
אזא אשה ובעלה מלכי חסד לממיר יחנן ילדנא עניקו
זי כדבא חלא דגוריאז שזי גופא חסידא הוא שפיר י
עילתו וזות חסיד מצי לנשיה בעילתו וזות הא דלוריוא
שסאגיוז אדמוי סביבא שרפאל (ויקרא יג.) וזית וממנטי
דממנטיז שזי וליפני לקדושי כפף מתקסא קדושיז (ז)
דמא הא דקמחדר יזי שויה רבנן כל נלטיאז בעילת
זמנאז בעילת וזת (רשב"ם שם) שרדק .

ה' א מ"י פ"י מהל' חיות
הל' טו סמג עשן מח
יוש"ע חס"ע ס' קד קע"י
: 2

וְיָרֵם שְׁמוֹאל בֶּרֶךְ רַב
צֶחֶק לִשְׂאֵל מִתְקִנֹת
וְזָרָא וְאֵילָךְ שְׁאִין בִּיד
וְשִׁבְקֵן אֵלָא בְּבִי וְבִי.
וְכָל אִי אֵיכָא בִּיד קְבוּעִים
בְּכָל יוֹם כְּקוֹדֶם תְּקִנֹת
וְזָרָא אִשָּׁה נִשְׂאָת בְּכָל
יוֹם. וְהָא בְּעִינֵן שְׁקִדוֹ
דְּטָרִיחַ לָהּ:

צד דמוקדש ארעמא
ירבנן מקדש. חולה
דעת חכמים דהא דת
גשה ישראל קאמר
בבמות צ:]. להיות קדושין
ולין דת משה ישראל

[illegible]

תלמוד בבלי <עוז והדר> - טז כתובות / תלמוד בבלי {עמוד 16} (2864)

מסורת הש"ס
עם הוספות

הקצות וציורים

[illegible]

הסכנה ואומר רי"צ"א דמאס הרי
ללא פריך ליה מאס דלכא לפרושי
ואס מחמת האונס פירוש שיש סכנה
אח"כ ביום שלישי מותר לנעוט בשני
וגראה לר"י דמילתא צאנסי נפשה
ואל ואלא איירי בנכנס וצמני לא
יכנס הוא הדין צ"א אלא נקט צ"א
מאס דבני למיתא ואס מחמת האונס
נמותר: **ולדרוש** דהו דאונס
שדרי: ואת"א אמרינן צ"א כן
סודר ומורה (סמ"ק פד. וס"א) על כל
עצירות יעצור ואל ירבה חוץ מעצרת
כוכבים וג"ע וס"ד ותיקן ר"ת דלין
חייבין^(כ) מיהא על צעילת מזרי דרחמנא
אפקריה לזרעיה דמזרי דכמיז (סמ"ק
פד.) וזמנת סוכים וזמנת^(כא) ומייתי
דלכא עדיין צ"א כן סודר ומורה
(ס"א) הא אסתר פרהסוף הוא
ולא פריך והא אסתר גילי עריות
הוא משמע דמאס עריות לא הוה
מיחייצא ומתוך כך החיר ר"ת לנת
שיאל שחמרה וצא עיני עובד
כוכבים לקיימה לאחז עובד כוכבים
כשנחגיגרי דלא שייך למימר אחד לצעל
ואחד לצעול^(כב) כצ"ח מזרי דהיא
צ"ח צ"ח בהמה ואין גראה לרי"צ"א דהא
ע"י צ"ח עובד כוכבים נאסרה לצעלה
דכדמרי הכא דלכא פירוט וצ"א
האשה שנחאמרלה (לקמן כו: וס"א) גבי
האשה שנחבשה בין^(כג) העובדי כוכבים
אמרי דבריון אסורה לצעלה ואמר
נמי צמגינה (דף טו.) כאשר אצדתי
אצדתי כאשר אצדתי ממש אצא
אצדתי ממש אצמא לגבי צעלה לא
חשיבא צעילת מזרי כצ"ח בהמה
והואוהו דלין לצעול אע"ג דלין זמנת
לבהמה ואין צ"ח בהמה פוסלת
ואוסרת דכדמרי^(כד) ש"ח הגא על צמנת
(אבות טו.) צ"ח מזרי הוא

ביחא ודי אפקריה רחמנא לזרעיה הי מילי לענין דלון לן חיים
 וזרעו חסוד כזרע זמנה רש לומר דהכי פריך ולדרוש להו דלונס
 שרי לפי שהשם הוא קרקע עולם ולא עצה מעשה כדמשי בפרק
 בן סורר ומורה אסתר קרקע עולם הימה והא דלא פריך ההם גילוי
 תריות עמא דפשיטא ליה דליכא לשני קרקע עולם היא ואין לה
 לתסור עמא דלא לענין חילול השם אל היה נראה לו שיטעון טעם
 דקרקע עולם ומשי קרקע עולם הימה ואפילו חילול השם ליכא
 ובפרק מנחת חלינה (שם קא. וס) דפריך גבי יעל והא קמתהניא
 מנעירה ומשי טובחן של רשעים רעה היא אלא דקיים שטייל צה
 וצאה עמא דלא לה היה רואה להמיתה דלדבריה היה צריך שחמרי
 מנא חצורין ^(ק) ודשינן צמיר (דף כג. וס) גדולה עפירה למען ממלא
 מנעירה ומשי ומלא מתהרהר ועשהה עפירה לשמה כדי להליל את השם
 לקמן בשלישי נמי אחי וצעיל שאינו מתכוין אלא להנאחו אלא אגב
 כדי להעבירם על דהם נקט ליה נמי הכא ברביעי: **ולדרוש**
 אלא איוס ואמאי קאמר ומסבין ואילן היה ליה לנימור וכן האינו
 דלונס שרי לא משרי נשפיהו דקנה לנעותא אמרין דמשרי נשפיהו
 דלא דלונס שרי ריבון דליכא סכנה אמאי לא משרי בידם חמשים ומשי
 בשלישי נהנו ואמרין צפ' בחרא דחמית (דף כו. וס) מאן דאמר נהנו
 נהנו רוצה דעלמא והכא מותר יחיד ולא גרסין לכתחלה אינו
 יוס ד' של שבת הבא וקשה לר"י דאם כן מאי משי לא תריבא ד
 ששם יתעבד כל יום ד' אין לו לעבד עבד יום ד' אחר אלא יכנסו בג'
 וקאמר לוי ד': **בשלישי** ביהא ^(כ) **בשמיני** ולא צני לנימור
 וצא. אין לתמוה משום עקירה עקרינן תקנה דרעין ב' ימים
 ויבטול ואי עקרינן שני ימים אחי להשכחא אבל איוס שר צבא
 עקרינן. כי פריך לעיל לעקירה לא משי תקנה דרעין מקמי גזר
 ריבון דלוי מתכוין אלא להעבירם על דהם כשיקצו יום אחר לא יחיו
 פירון וליעקרהו ולא יהא שום יום קצות ששם יקצו יום אחר וצעיל
 שום יום קצות: **א** (עליל) **א** הוי בשלישי נמי אחי ובימי ^(כ) פ' ^(כ)
 מתכוונין אלא להעבירם על יחובו שם יעשו שום ג' אלא אי אמרת

מחמת האונס. לקמן מפרש: תחלה, אם ביאה ראשונה היא מפרשין אותה ממנו לילי שבת: והנה בתמיה סכת נפשות היא ולא אמרת נהגו לכנות ביום שלישי אבל מיעקר רביעי לגמרי לא עקרו: יעקריה. ויתקנו לה ימים ארבעים: וידרוש ידורו דאונס שרי. דנענלת באונס אינה נאסרת על בעלה דילפיין לקמן בפרק ד' (דף נא): מוהילא לא נחפשה

וְכֵן יִתְסַר וּפְסִיחָהּ מִמֶּנָּה: **אִיבִי**
 שְׂפָרוּצוֹת. דָּא מְקַלְטִין¹⁴ לָהּ עֲבָדֵי
 בְּרִזְקוֹן וְנִתְסַר וּפְסִיחָהּ עַל צִלְעֶיהָ: **וְאִיבִי**
 נִגְמִי וְנִתְסַר עַל צִלְעֶיהָ אֲף־
 צִנּוֹנָם וְאִיבִי מִסְרִין נִפְסִיחָהּ לִמְתָּה
 לְשִׁמְשֵׁת כֵּן שֶׁנֶּאֱמָר אִסּוּרָה לְעֹלָה
 וְלִקְנָתָה בִּפְרָק ד' (סג) לִפְסִין לָהּ
 וְלִפְסִיחָהּ. הוּאֹל וּמִנֵּין לְדִלִּיכָה
 סְכִינָה: **בְּשִׁשִּׁי** נִגְמִי **אִיבִי** וְנִתְסַר. כִּיּוֹן
 דִּידָע שֶׁהִתְחִלָּה לְנִהוּג בְּשִׁלְשִׁי:
מִפְסִיקָא **אִיבִי** עֲקָר נִפְסִיחָהּ. כִּיּוֹן
 לְדָא קִבְעוֹת גְּמוּר הוּא עַל דִּי תִקְנָתָה
 בְּיָד סְפִיקָא הִיא לֹא אִם יֵשׁ נִישּׁוּלָה
 הִיא עֲבִיר וְכֵן עֲקָר נִפְסִיחָה לְכַף
 עֲבִיר: **הָתָם נִהְגוּ**. מִשְׁמַע
 רִצּוֹנָם נִהְגוּ: **הָתָם מוֹתֵר**. לֹא גְרַסִּין
 לְכַתְּמִילָהּ וְכִי קָם מִמֶּנָּה הִכָּה מוֹתֵר
 חֲתָנִי דְּמִשְׁמַע חֵם אִם חֲתָן אִשִּׁי יִיחִידִי
 צִנְתִּי דִּין יִתְרוֹ לֹא יִזְלֵל הִנּוּג לֹא
 קִמְלָה: **שֶׁר צָבָא בָּא** **אִיבִיר**. וְיִחְסְפוּ
 זֹרֵמִי סְעוּדָה מֵאֲשֵׁר יִמְצְאוּ: **וְחִיָּיָהּ**.
 אֲחֵלָּה רִבְעִי: **אִיבִיבָה**. עַד יוֹם רִבְעִי
 עַל שֶׁנָּתַתָּה: **בְּשִׁשִּׁי** **אִיבִיבָה**.
 שֶׁלָּה נִתְרוֹ לֹא לְקַדּוֹשׁ כֵּן כָּךְ שֶׁנָּתַתָּה
 יְעִירָה מִתְרוֹ סְעוּדָה אֲלֵל יוֹם אֲחֵד
 וּמִיַּעֲקֹב חֲתָנָתָה דְּשִׁקְדוֹ: **אִיבִיבִירוּא**
 רִידִידָה. חֵיל מִשְׁרָמְתוֹ הַמְכִּינֵם לוֹ

ואין יכול להמחין עד למחר שזריך
לתופס: וייתן מזון. צמים שיאס ראו
ש' חתן וא' אמה ש' ב'ה. דוקא נקט
כי טעמה ואמה של כלה היא הכוונה
מועד שוב אין מקין להם והמירו להם
צריחו דאם כן חלה אצילות על האכל
לא יוכל לנזק עד שיעצור האצילות:
ופורש

המה משום דהתם לא פריך אמאי לא
מעבירה למה משכחה הכחוז מנשים
וזה עברה שלא לשמה דהא מתהניח
צי תיבעי. לאו דוקא צריכונתו מדפריס
דבר דהתם מפרשי' על קיצעות יום
הכי לדרוש כ"י שזב לא יאכיל סעודה
פרוטות דהא אפילו לא לרשיני להו
יוזא הנותנות אלא הכי פירושו ולדרוש
יוזא נמי משום כהנות: " ור"ת התם.
וזאת כחמלה ופי' קווערטס דפירש
ס"ח ח"ף לאחד ד' ויעבד עד
חדשים עד שיק' על כן נראה לר"י
גופיה יעבד עד דחליף ומשיי דאמי
בד': **איספורוא** דרייה בנ'
אחד דבעית הגטון שריט שרגיל לנא
תקנה דרבנן מקמי גזרה אלא
לפ' פריך ויעקרוה ויקצנו יום אחד
אמאי ויהא יום אחד קצטו אכל הכא
וזה לא עקרינן חקקה דרבנן שלא יהא
תרי בצולה ששאת בד' תיהרג ואינן
כיון להנאחו בשלישי נמי אמי ובעיל:
צועל

והולד מן האחרון ממור גמור כדאיתא התם בפרק
האשה רבה (יבמות פ"ז ב'), היינו טעמא משום דלא
אפקעינהו רבנן לקידושיה לגמרי אלא משום דסמכין
אדיוקא דאיתתא ומימר אמרי איתתא דיקא ומינסבא
וכיון שבא הבעל איגלי מילתא דלא דיקא שפיר,
ומכל מקום מעיקרא לא אפקעינהו רבנן לקידושיה
אלא משום סרך דעד אחד אבל בכדי בטבע במים
שאינן להם סוף לא תקינו.

וההיא דאותבה אבי כרסיא ואתא חברה
וחטפה מיניה והווי תמן רב ברונא ורב חננאל ולא
אצרכוה גיטא (יבמות ק"א א'), אי נמי בתלוהו וקדיש
דאפקעינהו רבנן לקידושיה כדאיתא התם בפרק
חזקת הבתים (ב"ב מ"ח ב'), התם משום דעיקר
הקידושין שלא ברצון חכמים היו והוא עשה שלא
כהוגן, אבל במקום שחלו הקידושין ברצון חכמים
והשתא הוא דאפקעינהו להו אי איכא סרך גיטא אין
אי לא לא.

והכא נמי לאו אפקעתא גמורה היא אלא משום
דאמדינן ליה לדעתיה דבעל דאסקה אדעתא לאונסיה
ומדאיבעי ליה לאתנויי ולא אתני שמע מינה אחולי
אחליה לאונסיה, ותדע לך דהא אונסא דלא שכיח
כלל כגון אכלו ארי או נשכו נחש ונפל עליו הבית
דלא מסיק להו אינש אדעתיה הוא אונס כדאיתא
בפרק מי שאחזו (גיטין ע"ג א'), אלא ודאי טעמא
דאפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה בשאר אונסין
משום דמימר אמרינן דאסקינהו אדעתיה ואחולי
אחלינהו הוא, ועוד תדע דהא למאן דאית ליה טענת
אונס בגיטין ולא תקינו רבנן כלל לא משום צנועות
ולא משום פרוצות באונס דשכיח כהפסקת נהרא אין
טענת אונס ושרינן לה לעלמא משום האי טעמא
דאמדינן ליה לדעתיה, והכא הכי קאמר שויוה רבנן
לבעילתו בעילת זנות וכי היכי דלא לישוניהו רבנן
לבעילתו בעילת זנות אף הוא מסיק אדעתיה כל
אונסא ואפילו אונסא דשכיח ולא שכיח ומחיל להו,
ואפילו קדיש בביאה נמי מסיק אדעתיה הכי כי היכי
דלא ליפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה והווי בעילתו
בעילת זנות למפרע, אבל אונסא דלא שכיח כלל לא
אסיק אדעתיה הלכך אכלו ארי אין לנו.

הא דאמרינן שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות.
כתבתיה בפרק השולח (גיטין ל"ג א') בסיעתא דשמיא.
אונסא דשכיח שאני. מהא שמעינן דמאן דאית
ליה אין טענת אונס בגיטין אפילו באונסא דלא
שכיח קאמר, ומיהו באונסא דלא שכיח כלל כולי
עלמא מודו דיש טענת אונס כדאיתא בפרק מי
הודפס מאתר אוצר החכמה

דאמר להו לסהדי זמנו הכתוב בתוכו לשלישות הגט
לא מעלה ולא מוריד, ואי נמי בדיהביה ניהלה ואתיא
כרבנן ובדלית ביה מעכשיו, והראשון נראה עיקר.

אלא רבא סברא דנפשיה קאמר. כלומר מסברא
דנפשיה קא מפרש להו למתניתין בהכי מת דוקא
אבל חלה לא ובסיפא מת והוא הדין לחלה משום
דאין טענת אונס בגיטין, וסברא הוא דרבנן בכי האי
מילתא תקוני תקנן משום צנועות ומשום פרוצות
והני מתניתין למידק מינייהו דוקיא תני להו ולא
שיהא רבא מתקן כך מסברא דנפשיה, כן נראה לי.

משום צנועות ומשום פרוצות. הכי גרסינן
משום צנועות דאי אמרת לא ליהוי גיטא זמנין דלא
אניס וסברה דאניס ומיעגנא ויתבה ומשום פרוצות
דאי אמרת לא ליהוי גיטא זמנין דאניס וסברה לא
אניס וקיימא ומנסבא ונמצא גט בטל, כך היא
הגירסא ברוב הספרים, ויש לפרש כך משום צנועות
דאי אמרת לא ליהוי זמנין דלא אניס ואע"ג דשרינן
לה לאינסובי ולא מחזקינן ליה באונס דזיל בתר
רובא ורובא דאינשי לאו מינס אניסי ותו דאוקי גברא
אחזקתיה וכי נפק לאו אונס הוא, ואפילו בחולה תנן
נותנו בחזקת שהוא קיים, אפילו הכי תדאג מלינשא
והיינו דקרי להו צנועות, ומשום פרוצות דכי שרינן
לה לאינסובי קיימא ומינסבא ולא דיקא שפיר דמימר
אמרה כיון דאתני ולא אחא ליה קים לי בגויה דלא
חאיש לתנאיה והיינו דקרי להו פרוצות משום דלא
דייקו שפיר, ויש ספרים דגרסי בפרוצות ואמרה לא
אניס והכל עולה לטעם אחד דהכי קאמר זמנין
דאניס ואיהי לא דייקא ואמרה בדדמי דלא אניס
דמימר אמרה אם איתא דאניס קלא אית ליה וקיימא
ומינסבא.

דף ג' ע"א. כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש
ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה. ואם תאמר מאי
שנא מטבע במים שאין להם סוף דלא אפקעינהו
רבנן לקידושיה משום עגינות, יש לומר דבכדי לא
מפקיעי להו רבנן לקידושיה אלא היכא דאיכא סרך
גיטא כדחכא, אי נמי בעד אחד מעיד שמת בעלה
דההיא נמי משום תקנת עגונות היא כדאיתא בריש
פרק האשה רבה (יבמות פ"ח א') דסמכה אהימנותיה
דעד ואפילו בגוי מסיח לפי תומו, ועיקר טעמא דכל
דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן
לקידושיה מיניה, וכן פירש רש"י ז"ל בשבת פרק
חבית (קמ"ה ב') גבי אין עד מפי עד כשר אלא בעדות
אשה בלבד, ואע"ג דכי אתי בעל תצא מזה ומזה
חידושי הרשב"א זכרונם יעקב - יבמות, כתובות, נדרים / בו אדרת, שלמה בן אברהם (רשב"א) {עמוד 210} (2864)

מדע. הלכות יסודי התורה פ"ד פ"ה

פירוז

וְעִנִּינִי אִי־עָנָה פְּרָקִים אֵלּוּ שֶׁבְּחֲמֵשׁ מִצֻּר וּבִרְא' חֲמֵשׁ הַמְּנוֹת הֵם. לִידַע שֶׁשֶׁס־
אֵלֶּיךָ. וְשֶׁלֹּא לַעֲלוֹת בְּמַחֲשָׁבָה שֶׁשֶׁס־אֵלֶּיךָ זֶהוּ. וְלִיחְדוֹ. וְלִהְיוֹת. וְלִירָאָה מִמֶּנּוּ:
הֵם שְׁחֵמְבִים קוֹרִין אוֹתוֹ פֶּרֶס. כְּדִגְרָסְקִין בְּמִגִּינָה פֶּרֶס ד' אֲרָבָה נִכְסוּ לִפְרֶס בֵּן
עוֹלֵי אַחֵר וּבֵן עוֹמֵל וּרְעִי. בֵּן עוֹלֵי הַלֵּץ וּמֵת. בֵּן עוֹמֵל הַלֵּץ וּפְגַע. אַחֵר קֹלֵץ בְּנִייעוּת.

פרקים אלו שבחמש מצות
ים קוראין אותו ^[6]פרדם
לפרדם. ואע"פ שגדולי
יוני לא כולם היה בהן כח
ל בוריאן. ואני אומר שאין
שנתמלא כריסו לחם ובשר.
סוד והמותר וכיוצא בהם
יים אלו דבר קטן קראו
חכמים דבר גדול מעשה
אבני רבא. אעפ"כ ראויין

ולפיכך אין ראוי לשייך בפירוש וכו'. כלומר ירגיל עצמו בתחלה בתכונות שאין בהם קושי והם הנקשרים והמותר ושאר משפטי התורה והם הנקשרים הוויית דלכ"י ויראה כלומר שנהיה ציניהם משא ומתן ב"ה, וחכמים קראו לעניינים אלו דבר קטן מפני שהם קטנים לגבי מנשה בראשית ומעשה מרכבה. וכן אמרו חכמים שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהם ראויים שחשלה עליהם שכנה כמשה רבינו ושלשים ראויים שחשמוז להם חמה כיהושע ועשרים ציונים גדול שבהם יצונו בן עזיאל קטן שבהם רבן יוחנן בן זכאי אמרו עליו על ריב"ז שלא הניח מקרא משנה גמרא וכו' עד דבר קטן ודבר גדול ואמרו דבר קטן הוויית דלכ"י ויראה דבר גדול מעשה מרכבה: אעפ"כ ראויין הם לחקרימין וכו'. שמפטיהם מציאים ליד הטובה הגדולה שהקב"ה אה על הגזל ועל החסם וההגנה והדינים. וכל אלו הם לישובו של עולם שבעשייתם יהיה השלום בעולם ויסור המזק ויכלל האדם להשיג צורא וגייע לחיי הוויית דלכ"י. השם יעזרנו על דבר כבוד שמו:

שמו:

אם דברים מעולים מאד אינם עיקרים אלא כמו פרפראות לחכמה התלמודית שהיא ראויה ולגדול השכר הניתן לעוסקים בה ומקיימין מצותיה:

בין נאמס בינו לבין הקובור בובבים. הכל כנסהדרין (דף ע"ז.) א"ר יוחנן משום ר' ס אומרים לאדם עבד ואל תהרג יעבד ואל יהרג חוץ מעבדות כוכבים גלוי עריות ושפיכות פילו מזה קלה יהרג ואל יעבד. כי אמר רבין אמר ר' יוחנן אפי' שלא בשעת ההכרה לא וכן אין צפרהסיא פחות מעשרה בני אדם ואמרו שם דבעין שיהי ישראל שנאמר ונקדשתי סרה נפשה. אמר אביי אסתר קרקע עולם היתה כלומר היא אינה עושה מעשה הוא עושה

משנה למלך

הרמב"ן דלארז לבלל למשג דפס אשמו גדה ח"ל ומיהו אם החולי מסוכן ואין שם רופאים משמע
נקמה מדבריו דשרי משום פקוח נפש אלא דלאכל למימר ולעשמינה אולי דכסדר דנגיעת נדה אינה אסורה
אצל מדרבנן אבל להרמב"ם נגעיית ערוה אסורה מן התורה הכל אע"פ שיש בו פקוח נפש אפשר
לחלוט פקוח משום דהא אפילו דביע' וז"ע ע"ב. (א"ח ונראה דאם זה סומד דברי הרא"ה שדמי דנא
ממין וז"ל דאין כוונתו לעבור עד דם אלא להרמאות אשמו כמין. אבל ראיתי להש"ן ז"ל ס' קצ"ו
ס"ק י' שכתב ח"ל ומו"מ משמע דבעבור דרבנן לכ"ע יצטור ואל יתיר ופשוטו הוה וכן משמע בב"י שם
ס"ק י' ועיין מהם לקמן פ"ו מה' אסורי ביאה דף יז. ויעין מ"ש דרבנן פסוק במהד דיומא אלא
דמאמרינן הוה דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעצרות כוכבים וגו' וש"ד ללאו דוקא אינהו
גופיהו לכל אפריהו ונמי אפריי ובהאי דרביה לדרביי מסקנוהו דפ' בן סורר שביעיה הרא"ה:
א"ח דלרין ענין גמ' שר"ס שם בן סורר דרביי דכותי ההא עד פ' מה שיראל לאו בכלל ג' הוא דאם דאי
בזנות גורם ביד של הוא סי' (א"ח) ומראה בזה כתב הרמב"ן דלא דרביי חוץ ב"מ הכא
בפסקיון) ואי אמרת דאפילו ב'אסורי ביאה רבנן עומד בפני פקוח נפש כדברי הרא"ה ימי גזירה גורם
ב"ד של שם מחלוטת תלוזה (א"ח) אע"פ דלאיכא למימר דהתם איירי הר"ן לענין דלאינו בכלל
ג"ע

הגהות מיימוניות

ג' [6] וכן פ' בערוך ע' אבן בשם רב האי גאון שהיו עושים מעשים ומתפללים תפלה ומשמשין בכתב וצופים בהכילות ורואים עולם משמרות המלאכים בנעמדם והיך חיבה אחר הויכל ולפיכך יבנו ע' עד ולא שהן עולים למרום אלא בחדרי לבם צופים ורואים כאדם שצופה בעניו דבר ברור ומושגים ומדברים כעין הסוכה ביום הקדש ע"כ' בשם הגאון, והא דאמר בן עזאי הציץ ומת פייזש הופקד להזכיר שמות כדי להביט באפלקריא המאירה. אבל בערוך פרס כתב חז"ל לפרס פירוש פרדס מג"ע" ומה שהיה נגז' לצדיקים כך אותו מקום הוא מקום עברבות שהשמות שם צורות ע"כ' חזרה מסור עצמך על קידוש שמו ע"כ' **ב [3]** היינו דוקא באיש אבל אשה קרקע עולם פריך והא אסתר פרסאי היא ולא פריך גלו פירוש הואי אלא מפרסאי פריך משום הכמות והא (ג') ופרק כל לשעה (דף כ"ה) וסוף פירוש סוטר:

77

פ"ד יג ואע"פ שדכרים אלו דבר קמן קראו אותן חכמים שהרי אמרו דבר גדול מעשה מרכבה דבר קמן הוויות דאבוי ורבא אעפ"כ דאוי לחקרימים וכו'. בטובה סוף פ' הישן אמרו על ריב"ז שלא הניח מקל ומשנה וכו' דבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הוויות דלצוי ורבא: וכתב הר"ן דבר

קטן הוויות דלציי ורצל פ'י משום דמעיקרא אמר שלג הניח מקרא ומשנה וכו' קרי להויות דלציי ורצל דבר קטן. לפי שאין ספק שהמנאים הראשונים היו יודעים המשנה על בוריה הוויות דהיו נתר הכי אציי ורצל לדבר קטן חשבוני להו, והרמב"ם כתב מה שרצה והלואי שלג נכתב. וכן פירש הרמב"ם ואיני אצל דבר גדול הוא מכל חכמות העולם. וזה הפירוש אמר הוא ולא כמו שפירשו אחרים והאלהים יכפר בעד עב"ל:

ובשם הרב אליה מורחי ז"ל מנאמתי כמובן ח"ל
מן המצבור ששם גדול נאמר על שני
פינים. אם בכמות. אם בנאיכות. ושהגדול בנאיכות
יחלק עוד לשנים. האחד מהם על גודל הדרוש
ומעלתו. והה' עוד יחלק לשני פנים אם גדול
נושא הדרוש ואם מלד עומק מושגו. והשני על
גודל שכרו. ומעשה אין טענה משם גדול הנאמר
על מעשה מרכבה. כי מעשה מרכבה אם נקרא
גדול מהחכמה התלמודית הנה הוא גדול מלד
גודל הדרוש ומעלתו בשני האופנים יחד שהם
גודל נושא הדרוש ועומק מושגו. ואולם החכמה
התלמודית אע"פ שאינה חוקרת על נושא גדול
כגודל חכמת מעשה מרכבה שהרי הדרוש של
מעשה מרכבה הוא הצורא יתעלה צין לדעת
חכמי הקבלה צין לדעת חכמי המחקר ונושא
החכמה התלמודית הם מעשה מחלומי ונבדק.
מ"מ כאשר לא יודע העינין בה מלד גודל נושא
הדרוש וקשיו רק מלד גודל השכר וממעוטו הנה
בלי ספק שהחכמה התלמודית היא השורש והעיקר
אשר בה מוכה לחיי העוה"צ משאר מיני החכמות
וידי החכמה הייתה גדולה מזה הכל מכל מה
שזולתה והבצי ראונו על זה:

ואני אומר שע"פ דרך זה יתבאר הא דמק
ר"א (נ) חסמה אומר קינין ופחמי נדה
הן גופי הלכות וכי' לומר שאע"פ שהקפות
וגיטוריות עסק בדברים מעולים שם ההרמים
השמימיים וקינים הדבר קל הערך. ופחמי נדה
נושא דבר מביעה. אעפ"כ אליו הן גופי הלכות
ולומר יושרי מורה חזק הפך הכולל לחצוני לוותרים בהם והקפות וגיטוריות אע"פ ש

להקרא חכמה קדם להיות עסקה בפירוש מלתו יחב

מגדל עוז

פ"ה אג כל בית ישראל מצווין על קדוש השם עד מין שנאמס בתוך עשרה מין נאמס מינו לבין עובדי כוכבים. פרק אין מעמידין (ע"ז דף י"ז) ופרקין סורר וטוהר (ע"ד דף ז') וזוהמ פרק בתרא (פ"ב) ופסחים פרק כל שעה (דף י"ה). ועין קדוש השם בחורס כהנים בפרשם אמור אל הכהנים ובסנהדרין פ' מיתום (דף ס"א) ובספרי ונקדשתי בתוך בני ישראל אל מנת כן הולאמי אחסם מחזק מזרים על מנת שמקדשו שמי בדרים וכן כח ר"מ ז"ל בספ"ה:

א [א] בת"כ ממשמע שנאמר לא תחללו את שם קדשי א"כ מה תלמוד לומר ונקדשתי אב
הוא אם לא עשתה מעשה כגון להביא ערוה עליה כדמשמע פרק בן סורר ומורה (דף ע'
העמוד א') חילול השם ועיי' בהלכות איסורי ביאה פרק י"ח ובתוספות ב"מ כ"א

עושה זה מעשה. רבא אמר הנאת עמלן שאני ואודא לטעמיה דלמך רבא עובד כוכבים דלמך לישראל קטול אספקטא פ"י קאור עשכ שבטא ושדי לחיטא ואי לא קטילנא לך, לקטול ולא לקטיליה. שדי לנהרא לקטיליה ולא לקטול מ"ט לעבדו מילתא הוא דנעבי. ופסק רבנו כרבא ונראה דקבירא ליה כהרמב"ן דעובד כוכבים הנא על ב"מ ישראל לא כלל ג"ע הוא דא"כ לרבא דלמך הנאת עמלן שאני כלומר אפילו עבדה מעשה הא אמרין דכשלא עבדו ירהג ואל יעבור אפילו מתכוין להנאת עמלו. והיינו טעמא דלא הו"י בכלל ג"ע דאי בנות גזירת בית דין של שם הוא ואי דרך חטאת מלא תחתן בם נפקא דמסאך עבירות הוא ולימ ליה דרשה דאל תקרי לנת לומר דהיתא אשת איש. ואפשר שזה כיון דש"י שכתב על מה שקטול הוא אסתר פרהסיא הואי ונבעלה לעובד כוכבים ולא מסרה נפשה. נשמר דלא נמא דפריך דאשת איש הואי ולא מסרה נפשה דא"כ לא היה מתוך רבא מידי דכיון דג"ע היא אפי' מתכוין להנאת עמלו ירהג ואל יעבור. ועל מה שכתב הגמרא אפי' מזה קלה ירהג ואל יעבור שאלו מאי מזה קלה אמר רבא ד"ר יתח אמר רב אפילו לשנוי ערקתא דמסאך ופירש"י שרוך הנעל שאם דרך העובדי כוכבים לקשור כך ודרך ישראל צענין אחר כגון שיש ד' ירהג דבדר ודרך ישראל להיות נעושים אפי' שניו שאין זו מזה אלא מנהג בעלמא. והתימא על רבנו שכתב אפי' על מזה משאך מזה דמסאך דדוקא מזה אלא לא מנהג. ואפשר שרבנו היה מפרש ערקתא דמסאך כמו שפי' הר"ק"ף שהיו רלוועות ישראל משנות כדי שלא ילכשו בלבוש כותי שזו מל"ת היא כמ"ש בפ"א מהלכות עובדי כוכבים שאין מתמדין לעובדי כוכבים לא במלבוש ולא בשער שנאמר ולא תלכו בחקות וגו' וכמו בנמוקי יוסף דהא דלמדין דעובד כוכבים הנא על ב"מ ישראל לא הו"י בכלל ג"ע דוקא הוא אלא ישראל הנא [על] העובדת

כוכבים כלל עריות חמורות היא דהא זמני דמחייב מיתה עלה דקנאים פוגעים זו ואם לא פגעו זו קנאים חייב כרת. וכמה עוד שכל דבר שזרע להעבירו בעל כרחו אין לו למקור נפשו למיתה בשב ואל מעשה וכלאשכחן באסתר דקרקע עולם היתה ואפי' בשעת ההמרה כדאשכחן באלישע בעל כנפים שנטל תפילין מראשו כשראה קסדור. וכמה הר"ן ב' במה טומנין דלא אמרו ירהג ואל יעבור אלא לעבור על מזה ל"ת אלא לא דגורו לנטל מזה עשה כיון שאינו עובר בדיעוד ועוד שם יכולים לנטל ממנו על כרחו שניחיהו בבית האסורין וכתב מאלה עכ"ל. וקשה לי שהרי רב חנינא בן תרדיון מסר נפשו כדי לעסוק במורה וכן ר' יהודה בן בבא כדי לסמוך זקנים ובמדרש מה לך יואל ליקבל על שנטלתי לולב מה לך יואל לילב על שמלתי את בני ואין לומר מדת חסידות שנו כאן אלא משמע שעל פי הדין היו עושים כן והיה דאלישע בעל כנפים לא מכרעה דכר קיים באותו היום מזה תפילין וגם לא אמר לקסדור שמקיים גזירתם שלא להניח תפילין אלא שפי' למה ששאלו מה זה בידך ואמר כנפי יונה:

ד כל מי שנאמר בו יעבור ואל ירהג ונחרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. וקודם רבנו שכתבנו שגמרא יעבור ואל ירהג פירוש דריך לעבור כדי שגמרא יעבור ואל ירהג וכן רבים שזרע דאם נהרג ולא עבר לזקה תחשב לו. ונראה שמפרשים יעבור ואל ירהג הרבות דבר לעבור כדי שלא ירהג. וכמה בנימוקי יוסף דאפילו לפי סברת רבנו אם הוא אדם גדול וחסיד יאל שמים ויראה שגורו פרוץ בןך רשאי לקדש את השם ולמקור עמלו אפילו על מזה קלה כדי שיראה העם ולמדו ליראה את השם ולא יזהו בכל לבם:

ואעפ"כ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו וכו'. וא"כ ג"כ המוס' כד"פ הנא על יבמות (יבמות נ"ד.) והביאו ראה דקאמר בפ':

מצות עשה שהיא קידוש השם ועבר על מצות לא תעשה שהיא חלול השם. ואעפ"כ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו ואין

משנה למלך

ג"ע להחמיר אפילו היכא דמכין להנאת עמלו משא"כ נגדו הרא"ם מ"מ מדברי הר"ן בפ' כל שעה שכתב וגזרת ד"ר של שם לא מיקרי ג"ע מוכח מדברי הרב המחבר ז"ל (דוק). ועיין במהרש"ב ח"א ס' ב' ודוק היטב דנבדיו ועיין בהרי"ט ס' רנ"ה. (וא"כ לקמן בפרקין דין ו' יתבאר מאי דנקל וטרי הרב המחבר בדברי הרשב"א בשפוט הנזכר ע"כ):

ד כל מי שנאמר בו יעבור ואל ירהג ונחרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. (וא"כ זו היא שיטתו של הר"ם אבל שלמים וכן רבים ס"ל דרשאי להחמיר על עמלו וזה הוא דעת המוספות פרק אין מעמידין דף כ"ו ד"ה יכול. ולענין בן נח נחלקו האחרונים אם רשאי להחמיר או לא ונתבאר פלוגתא זו בדרכות הרב המחבר ז"ל הנקרא פרשת דרכים ע"ש בדרך האחרים דרוש שני (דף ו' ע"ג). וראינו להמוספות סוף פרק בן סורר שכתבו והיה עובדא דשלי יבמות דא"כ כותי לישראל קטול אספקטא ואי לא קטילנא לך דקטילנא לפי דא"כ שכל ין קדשה שבטא ולא בשיל וקטילנא שמה לא היה בקי בהלכה דמן הדין לא היה לו למקור עמלו כו'. וק"ל אמאי לא קאמר דרשה להחמיר על עמלו דלפי שיטתם ה"ו משבות. ונראה דמכין סיעתא למ"ס ר' ירוחם נ"ח דאם הכותי מכין להנאת עמלו אסור להחמיר וכן פסק מר"ן ס' קנ"ז ע"ש ובמה שפ"ק שם בשם הב"מ דאפילו בפיהסיא אינו רשאי למקור עמלו כיון דאין הכותי מתכוין אלא להנאת עמלו אלא הפרישה ס"ל דבפרהסיא רשאי יע"ש ומדברי המוספות הנוכח מוכח מדברי הב"מ ומש"ה הוכחנו לומר דלא היה בקי בהלכה (דוק): וביטל מ"ע שהיא קדוש ה' ועבר על מצות ל"ת שהיא חלול ה'. (וא"כ עיין מ"ש הרב המחבר בספר דרשוני בדרך מלוך ח"ב דף ס"ו ע"כ ועיין מ"ש בפ"ט מהלכות מלמס דין ב'): ועבירות

ד כל מי שנאמר בו יעבור ואל ירהג ונחרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. וא"כ מה יעשה רבנו להיהא דאלישע בעל הכנפים דכתב הר"ן בפרק במה טומנין דע"כ כיון שהן יכולין לנטל ממנו על כרחו יעבור ואל ירהג דא"כ שעת הגזירה הוה ויחייב נטלן מראשו אלא שודאי דפטור הוא וא"כ היכי מסר נפשו אלישע ולא מלא הר"ן מירוק לזה אלא משום מדת חסידות אבל רבנו שכתב דמתחייב בנפשו אם כן איך עשה כן אלישע. וי"ל דרבנו סובר כי אלישע היכי חייב למקור עמלו ולא ס"ל כמיוזא דהר"ן דמשום דיכולין לנטל ממנו בעצמו. וי' נמי כי שהיה מזה עשה דהא ר' חנינא בן תרדיון מסר נפשו כדי לעסוק במורה דהקשה עליו הרב צ"ח יוסף אע"כ דכחלו יתכן הר"ן כמו שמדק' דאלישע מ"מ רבנו לא ס"ל הכי אלא דלדעיה לוכא מדת חסידות בזה ויכולה מסר נפשו דמחייב דל"ת חלוין דהר"ן. וכ"כ אלישע היכי נטלן מראשו הא שעת הגזירה הוה והוא היה גוף נקי וחייו בהם כדקשה הר"ן וי"ל דשאי חסם דכר קיים מזה תפילין באותו היום וכדמירך הרב"ז. וא"כ מה יעשה להיהא דדעיהל שהיה הר"ן וי"ל שמסר עמלו על תפלה דרבנן דאע"כ דמ"ע להחמיר בכל יום מ"מ תלמא זמני הוה דרבנן ואולי י"ל דשאי חסם שהיה עושה במקור ביתו בנבעה והיה סובר להמלט ולא היה מסכן עמלו וכך: ואם היה בעשרה מישראל הרי זה חלל את השם ברבים. נראה מדברי רבנו דכפחות מעשרה לוכא אלא לאו דלא תחללו אבל בעשרה איכא תרתי וקדשתי ולא ע"כ: שהיה אסור לפרש דברי רבנו תלוק בין פרהסיא לנבעה שזה חילל את השם בדיעוד ומ"מ עיין הרב צ"ח יוסף איה עשה ולא תעשה. זה אינו במשמעות לשונו. ועוד דבגמרא אמרין כהדיא ונקדשתי במקור בני ישראל לא הו"י אלא בעשרה דוקא: ואעפ"כ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו וכו'. הרמ"ך הקשה על רבנו מהיהא דפרק ארבע מיתות (דף ס"ד.) דלמך שם דפוער עמלו לפעור כו' זו היא עבודתו וכו' ואמרין בגמרא אע"כ דמכין לכוזייה והוא ודאי מוטעה הוא

מגדל עז

ד כל מי שנאמר בו יעבור ואל ירהג ונחרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. עד ונבעה לא תעשה דבר. לשון ספרי הוא ומקאמו במקום ע"ז פרק אין מעמידין (דף כ"ו) ונחלקו עליו רבותיו בעלי המוספות ואמרו שם החמיר על עמלו והניח עמלו להכריע נקרא קדוש:

נשים תעניות האלו וגורו עב"ם לשווי לבנים: [א] והא דשרי ר"ש מושם ר"ע ללבוש בלאים כ"י

הורפס מאתר אורח החכמה

הנהגות מיימוניות

[ג] דלא כר' דאמר אף באלו יעבור ואל ירהג: ג [ד] ואמרין בגמרא ברדיפת הרת אפילו ערקתא וסמאטא אסור לשון ירהג ואל יעבור. פירוש רצועות מנעל שנתנו ישראל לשנותן משל עובדי כוכבים מושם צניעות ומנהג יהדות. ומכאן כתב רא"ם שאפילו אינה מצוה אלא מנהג רק שהונוגה לתרבות ויהדות אם יעברו נראה כעובר מצוה ועוקרה ויהרג ואל יעבור. ובערוך פירש יש שקושרין רצועות שחורות רמאבלי איורשלים כדאשכחן בסדר

סימן לח

בזה סבירה ל' להרמב"ם כרמב"ן, דבג"ע אפילו להנחת
עלמן יתרג ועל יעבור, ואפ"ס כתב דהטעם הוא משום
ח"ס וקשה מנ"ל הא :

ועוד קשה בדברי הרמב"ם שבי, כדרך שהמרו
בחוסיין, כך אמרו בחולאים כו' עינין אותו
עונש הראוי לו, וקשה מנ"ל להרמב"ם לחלק בין חוסיין
לחולאים, וראיתי בספר מעשה רוקח כי דהטעם דבחולאים
אין הדבר ברור שיבא לידי סכנה, אף אם היופאים
חומרים שדורתי ימות, משא"כ ע"י חוסיין הסכנה גווי
ודועה משא"כ בחילה אפילו גוסס, וסיים שהוא פשוט
וכן ראיתי להפ"ח, ולעג"ד דברים אלו תמוהין ומרפסין
היגרא, כיון דבכל חוסיין סמכין על הרופאים, מה"ת
לא יקרא חסיד, בפרט גוסס שרוב גוססין למיתה ויהיו לך
חוסיין גדול מזה, והוא פלא בעיני שילאו דברים אלו
מהפ"ח :

עוד קשה קשיית הרמב"ד שהביא הכ"מ על הרמב"ם
שפסק, דבשי דוקא חייב מיתה כשבע בן בכרי
כיון דמשים מאי חיות דדמא דידך סומק טפי הוא דלמרי
יתרג ואל יעבור, והתם ל"ס כיון דס"מ חבירו נהרג ג"כ
ועיין בלח"מ שחיות הקיפא על הרמב"ם והניח בל"ע,
גם על עיקר הפסק שפסק הרמב"ם דבשי דוקא חייב
מיתה כשבע בן בכרי, והוא כר"ל בירושלמי ודלא כר"י
תמה הכ"מ, מדוע לא פסק כר' יוחנן נגד ר"ל כמו בכל
דיכתי, ותי' הכ"מ שבי דהיחל שהוא ספק גפסיה פסק
לחומר, הוא תמים מאד דהא הוי חומר דאחי לירי קולא
לענין אותה חשי' שדריין ליהרג ע"י, ותו למה בכל דוכתי
פסקינן כר"י נגד ר"ל לכל הציניס, וכן ראיתי מי
שהקשה כן :

ואשר חזני אזהר ליישב דברי רבינו הגדול, ראשון
הוא דכתב דהטעם הוא משום ח"ס ולעג"ד
מסיגיא דמס' ע"י (דף כ"ד) דאמאי דמטיי התם, כגון
שחשבונו נכרים והסתחיים לבהמתו, מתקיף לה ר' ירמיה
חוסיין חזמנא פטרי, דכתיב ולעגרה לא תעשה דבר,
אמר רבא הכל הוי בכלל כו', הא כילד הא בלגעה הא
בפרהסי, ועי"ש בתוס' דהעלה מדבריהם דחוסיין לא
היי שום דבר וע"כ לא נאסרה בהמה, דהרי פטרו הכהוב
מצינן אס עבר בחינים, ורבא שני דדוקא חוסיין בלגעה
ולא לגמרי ואין בו רק עשה דואבבה, אבל חוסיין דפרהסי
הדרין לכללא בין לענין אזהרה ובין לענין עניש, וע"כ
אפילו נאנס נאסרה בהמה, כן פירשו התוס' בשם הר"מ
מקורו צעל הסמ"ג כדי לקיים פסק השאלות וכל הפוסקי
דחף רבאס"ל יתרג ועל יעבור, והנה נראה מביאר דר"י
הוי ס"ל דחוסיין דפטרני רחמנא ללא מקרי מעשה כלל
דפ על ע"י חוסיין לא הוי פועל כלל, וע"כ הוי ס"ל דאפ"י
נעבר ל"ה לאסור בהמה, ורבא שני הכל הוי בכלל כו'
רק מחויבם ילא חוסיין, וע"כ לא תחלו דאחי לפרהסי
הדרין לכללא לגמרי, והנה לפי הסמ"ג הס"ל מוכח
דהרמב"ם פסק דלא כרבא, דלרבא חוסיין דפרהסי
הדרין לכללא לגמרי דחייב מיתה, והרמב"ם פסק להדיא
דאין עינין אותו, ואפ"י אס גרלי לחוק דס"ל כז"ש תוס'
ר"פ הבא על יצמתי, וכן משמע בתוס' כאן ד"ה מתקיף
דחף לרבא פזור ממיתה רק דאפ"ה הוי נעבר, מ"מ
לרבא אין ראית הרמב"ם שהביא מדמיטע רחמנא הדיא
ולא חוסיין ראה, דלמלא בפרהסי דהדרין לכללא ברע
א"י דהרמב"ם לא ס"ל כחירולו דרבא :

ויש ראיה לזה מדדחי רב חטי סיעתה לרבא עי"ש
וכן מדמטיי אח"כ בשעשה בו מעשה, מוכח
לח

שלחו ל' לחבוס דשמואל, כפאו וכלל מלה ילא
חמר רבה זאת ואמרת התוקע לשיר ילא
פשיטא מאי דתימא התם אכול מלא חמר רחמנא וזה אכל
(ר"ס פ' ראוהו ב"ד דף כ"ח ע"ה) ופי' רש"י דק"י"ל
מתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, האכך לאו
מתעסק הוא, אבל באו זכרון תרועה כתיב עי"ש, וכחז
בר"ן בשם הר"ה"ס, דמיירי דוקא שדע שזה מלה, והיום
פסח, דאל"כ ודאי לא ילא, וראיה לזה מדנקט כפאו
ואכל מלא, ולא נקט חד מהבך גווי עי"ש, והב"י בא"ח
(סי' תע"ה) כתב בשם הר"י דמיירי דוקא שלא ידע שזה
מלה, דאל"כ הוי כמתכוון ולא ללאת עי"ש, וקש"י לדחי'
קשיית הר"ן למה ב' נקט חד מהבך גווי :

ולבאורה נראה רש"י לשיטת ר"י, מדאמר רבה
זאת ואמרת התוקע לשיר ילא, וקשה
למה לא נקט זאת ואמרת כפאו לתקוע שופר ילא, דומי'
למה דשלחו לחבוס דשמואל, ולמה נקט מלתא אחריתי,
אך לשיטת הר"י ח"ס, דבשלמא כפאו ואכל מלה הוי תורחא
דמלתא, שהפריסם כפאו אותו וכליל חמץ, הויל דמיירי
שהיה סבור שהוא חמץ, ע"כ ר"ל לכוף להעבירו ע"ד,
אבל כפאו לתקוע שופר אין דרך לכפאו, דמאי כ"ל
להפריסם בכך, גם י"ל דמסתמא ידע מענין היום,
רק דבמלה שייך לומר שסבור שהוא חמץ, אבל בשופר אין
מקום לטעות, וכיון שידע שהיום ר"ה, וזה שופר
ואינו רולה לתקוע, הוי נחטון שלא ללאת כמ"ס הר"י,
וע"כ הולך למקטע התוקע לשיר, ולשיטת הר"ה קש"י
למה לא נקט כפאו לתקוע שופר, וי"ל דוחק :

אסנן רח"י לי דלדינא יתמקם פסק בלגעה לתקוע
שופר חס ילא, אף למ"ד מלות ח"ל כוונה
כאשר אבאר, הנה הרמב"ם ב' דלדין בשופר כוונה
(פ"ה מהלכות שופר ה"ד) והקשה הרב המגיד למה פסק
הרמב"ם כפאו ואכל מלה ילא, ותי' בשיפר טלמי הויל
ובשמיטה תלי מלתא לא הוי מעשה כלל, ע"כ בלא
כוונה אינו כלום, ותמא"ש"ח"מ למה אינו מחלק חילוק
הגלמר בגמי, התם אכול מלה חמר רחמנא וכפ"י רש"י
דרי נהנה, וכי ליישב שלא הוי בנרמק הה"מ, המה
דתימא הגלמר בגמי דידן, ולפע"ד פ"ה להיכית לשיטה
הרמב"ם דבכפאו לאכול מלה לא מהני מה שנהנה, דהנה
הרמב"ם (פ"ה מה' יסודי התורה) כתב בלגעה שגלמא
יתרג ואל יעבור אפילו בלגעה, אס לא עשה כן רק שגבר
ה"י חילל ד' ואס הוי ברבים הוי ח"ה ברבים ועבר עגמ"פ
נקדשתי, וסיים שם הרמב"ם, ואתעפ"כ מפני שגבר בחוסיין
אין מלקין אותו וכו' וגלמא ולגעה לא תעשה דבר,
נראה מדברי הרמב"ם דהא דלמריין יתרג ואל יעבור
היינו טעמא דבלגעה עבירות התמירה התורה להיות
גידון משום ח"ס אפילו בלגעה, וכ"כ בס' המלות חלק
הלאחין (סי' ס"ג) עי"ש :

וקשה מנ"ל להרמב"ם הא, דלמא עיקר הטעם
הוא מחמת חומר חסורין, וכן פ' הרמב"ן
בס' מלחמות ד' מס' סנהדרין ס"פ בן סורר, דהטעם
הוא משום חומר חסורין, ולא משום ח"ס, ומש"ס אפילו
להנחת עלמן אסור, וע"כ השיג על הבעה"מ בצא"י דס"ל
להנחת עלמן אפילו בגילוי עריות שרי, והיותה קשה

מסכת כתובות

בתולה נשאת

(א) דף ב' עמוד ב'. בהא דיש אונס בגיטין, מבואר בגמ' דמדאורייתא לכו"ע יש אונס והטעם פירש"י מקרא ולגזירה לא תעשה דבר, ומקור דברי רש"י בגמ' — נדרים כ"ז — דמייתי בגמ' להך קרא לענין קיום התנאי באונס, ואף דלכאורה נדחה שם הטעם הוה דדילמא קטלא שאני, צ"ל לדעת רש"י דלמסקנת הגמ' דמייתי מנדרי אונסין דמהני טענת אונס, הדרינן לקמייתא מקרא ולגזירה לא תעשה דבר, ואף דבנדרי אונסין טעמא מקרא, האדם בשבועה פרט לאונס ואיך גילף מהכא לדיני ממון, כבר הקשו כן בנמו"י וריטב"א ותירוצם צ"ע עיי"ש.

(ב) והנה דינא דיש אונס, הוא, דקיום תנאי באונס לא תשיב קיום, דנחשב כאילו נתקיים מאליו ולא ע"י האדם וזה לא מהני, דבעינן שהאדם יקיים התנאי, ומעשה הנעשית באונס אינה נחשבת על האדם אלא כנעשית מאליה, ולכאורה מה בכך שלא קיים התנאי מ"מ גם ביטול לא הוי, דהא התנאי היה אם לא באתי ולא בא. וצ"ל דלקיום המעשה לא סגי במה שלא נתבטל התנאי, אלא צריך קיום התנאי לקיים המעשה, ובאונס דלא מיקרי קיום אין המעשה מתקיימת, ולפי"ז הדבר פשוט, דאם היה להיפוך שנתבטל התנאי באונס, כגון אם התנה אם באתי וגאנס ולא בא, אפילו נימא דביטול באונס לא הוי ביטול, אבל מ"מ הרי גם קיום לא היה ואינו גט, וכן הוא להדיא בשיטה בשם הרא"ה, וכן הוא בריטב"א — גיטין ל"א — בשם רבינו והוא הרא"ה.

(ג) אבל בר"ן פ' האומר בקידושין הביא מירושלמי פלוגתא דר"י ור"ל, בקידשה ע"מ שיכנסנה ליום פלוני וגאנס ולא כנסה, דר"ל סבר אונסא כמאן דעבד, ופירש הר"ן טעמא דר"ל, דיליף מהא דיש אונס בגיטין וה"ה לקידושין, ור"י פליג דאין ללמוד קידושין מגיטין עיי"ש, אבל בגיטין גם ר"י מודה דיש

טענת אונס בביטול התנאי כמו בקיומו וזה שלא כדברי הרא"ה, וע"כ צ"ל לדעת הר"ן דטעמא דיש אונס לא כפירש"י דילפינן מקרא ולגזירה לא תעשה דבר, אלא הטעם משום אומדנא שלא היה דעת המתנים לאונס, בין לקיום התנאי ובין לביטול, ולשיטה זו צ"ל בסוגיא דנדרים דטעמא דקטלא שאני לא אידחי במסקנא, ולא ילפינן מקרא להא דיש אונס אלא שלא היה דעתם על אונס, עכ"פ מבואר דדברי הרא"ה והר"ן הן שתי שיטות חלוקות, (וזה דלא כמ"ש באבני מילואים סי' ל"ח) ולדעת הרא"ה תיקשי מהא דס"ל לר"ל אונסא כמאן דעביד, וצ"ל דהרא"ה מפרש דבהא גופא פליגי ר"י ור"ל אם שייך טענת אונס בביטול, ולא כמ"ש הר"ן בטעמא דר"י דמתלק בין קידושין לגירושין, אלא התילוק הוא בין קיום התנאי לביטולו בין בקידושין בין בגירושין, ודברי הרא"ה הן אליבא דר"י דקיי"ל כוותיה, אלא דעדיין אינו מיושב כל הצורך, דהיה לו להרא"ה להביא דברי הירושלמי ולא לעבור עליו בשתיקה.

(ד) בתוד"ה דלא ניחא ליה דטיפול קמי יבם, כתבו דבאונס דלא שכיח כלל דלא אסיק אדעת"י שירצה שיהא גט יש אונס לכו"ע, ולדעת הר"ן דטעמא דיש אונס הוא משום אומדנא, וא"כ הכא דליכא אומדנא כלל שלא רצה בקיום באונס, דהא אדרבא אילו אסיק אדעתיה שימות, הא לא ניחא ליה דטיפול קמי יבם, ומדינא בלאו אומדנא אין אונס, ולשיטת רש"י ניחא, דהיכא דליכא אומדנא כלל מדינא יש אונס דילפינן מקרא.

(ה) ובעיקר הדבר דמקרא ולגזירה לא תעשה דבר ילפינן דלא מהני קיום התנאי באונס, צריך ביאור, דקרא גבי עונשין כתיב דאין מענישין את האונס ומאי שייך זה להכא דקיום הגירושין אינו עונש להבעל, וצ"ל כמ"ש בשו"ת חמדת שלמה סימן ל"ח דמהך קרא ילפינן דמעשה הנעשית באונס אינה נחשבת על העושה, אלא חשובה כאילו נעשית מאליה, והביא ראיה מהא

(ח) וברמב"ם שם כתב, דחולה שיש בו סכנה אם עבר ונתרפא בעצי אשירה לוקה, אף שעשה כן כדי להינצל ממיתה, ואינו דומה למי שנאנס לעבור דהתם גוף המעשה נעשית באונס, אבל בחולה עשה המעשה ברצון, ואי נימא דפטורא דאונס הוא משום חסרון פשיעה אין טעם לחילוק זה דהכא והכא עבר כדי להינצל ממיתה, אבל לפי הנ"ל דהיכא דמצווה ליהרג שפיר מיקרי פשיעה אם עבר ולא נהרג, אלא דפטור משום דמעשה באונס אינה נחשבת על העושה, בזה יש לחלק דהוא רק אם נאנס לעשות המעשה, אבל בחולה שנתרפא עשה המעשה ברצונו.

(ט) וראיה לחילוק זה, מהא דתנן האשה שנחבשה ע"י נפשות אסורה לבעלה, ופירשו רש"י ותוס' אפילו לבעלה ישראל, דחיישינן שמא נתרצתה להיבעל למצוא חן בעיניהן כדי שלא יהרגוה, ומבואר דאם עושה כן כדי להינצל מהריגה חשיב רצון ונאסרת לבעלה ישראל, ואילו בריש מכילתין גבי נבעלת להגמון מבואר דמותרת לבעלה ישראל, וע"כ צ"ל כחילוק הנ"ל דגבי הגמון שאנסה להיבעל אף שהיה בידה להינצל ע"י מסי"נ להריגה, מ"מ גוף המעשה נעשית באונס, אבל באשה שנחבשה שלא אנסה להיבעל אלא שעשתה כן ברצונה כדי להינצל ממיתה חשוב רצון, ואף דדעת הרמב"ם דנחבשה אינה אסורה לבעלה ישראל היינו משום דלא חיישינן שמא נתרצתה, אבל אי ידעינן שנתרצתה להיבעל כדי להינצל מהריגה ודאי חשוב רצון, וזה מפורש בגמ' גבי אסתר שנאסרה למרדכי דעד עכשיו באונס ועכשיו ברצון, והיינו שרצונה היה להיבעל לאחשוורוש, למצוא חן בעיניו להציל את ישראל, כמו שעשתה יעל לסיסרא, [ובס' חפץ חיים כלל ה' נראה שפירש משום דהליכה היתה ברצונה, אף שהבעילה אח"כ היתה באונס, וגם מהרי"ט סי' כ"א חקר בזה, אבל א"כ תיקשי דגם גבי הגמון נשואיה בד' היו ברצונה וידעה שתיבעל ע"י ההגמון ומ"מ מיקרי אונס כיון שהבעילה אח"כ היתה ע"י אונס].

(י) ובמרדכי פ' הניזקין הקשה גבי סיקריקין קמייאת ומציעתא גמר ומקני, ואמאי הא תליוהו ויהיב לא הוי מתנה, ותירץ בשם ר"ת דזה הוי

דשור הנעבד באונס לא חשיב נעבד וכשר למזבח, ע"ז נ"ד, ויליף לה מהך קרא ולנערה לא תעשה דבר, (דוגמא לזה ממ"ש הרא"ש פ"ב דחולין דאם הפיל הסכין בלא שום כונה ושחט לא הוי כח גברא, ומ"מ צ"ע דהא אם נאנס ושחט ודאי מיקרי כח גברא כיון שידע בעת המעשה שהוא עושה, ולא אמרינן דכיון שאנסוהו לשחוט הוי כנשחטה מאליה), אבל אכתי היא גופא תיקשי דמנ"ל למילף מהך קרא דהמעשה אינה נחשבת על העושה, דילמא פטור אונס הוא מפני שלא פשע ואין להענישו אלא היכא שעובר במזיד וברצון.

(י) וז"ל הרמב"ם פ"כ מסנהדרין כל מי שעשה דבר שחייבין עליו מיתת בי"ד באונס, אין בי"ד ממיתין אותו, ואף על פי שהיה מצווה שיהרג ואל יעבור אע"פ שחילל השם והוא אונס אינו נהרג, שנאמר ולנערה לא תעשה דבר זו אזהרה לבי"ד שלא יענשו את האונס עכ"ל ומבואר מדבריו, דקרא איירי בגוונא שהיתה מצווה ליהרג ולא לעבור באיסור עריות, ומ"מ פטורה מעונש, ופירוש זה מוכרח, דאי נימא דאיירי באופן שאינה חייבת למסור עצמה להריגה כגון שהיא קרקע עולם, לא איצטריך קרא לפוטרה ממיתה כיון דמותר לה לעבור, ואדרבא היא חייבת לעבור ולא ליהרג דמתחייבת בנפשה, כמ"ש הרמב"ם פ"ה מיסודי התורה דהיכא דיעביר ואל יהרג אסור למסור נפשו להריגה, ופשיטא דפטורה ממיתה, (ודברי תוס' ר"פ הבא על יבמתו שלא הכריחו מזה צ"ע, ועיין בגליון הש"ס להגרע"א יומא פ"ב) וכיון דבידה להינצל מהאיסור ע"י מסי"נ, והיא חייבת לעשות כן, אין כאן חסרון פשיעה, וא"כ הא דפטורה ממיתה ע"כ הטעם משום דמעשה באונס אינה נחשבת על העושה.

(יז) וברייב"ש סי' ד' כתב, דכה"ג כיון דפטור מכל עונש אינו נפסל לעדות, ולכאורה צ"ע דהא הלאו יש בו מלקות ומ"ש ממזיד ולא אתרו ביה דנפסל לעדות, ולפי הנ"ל החילוק מבואר דבמזיד ולא אתרו ביה אין חסרון בהמעשה אלא בהתראה אבל באונס הגריעותא בהמעשה ומה"ט פטור גם מכרת, כמ"ש הרמב"ם פ"ה מהל' יסודי התורה אף דכרת א"צ התראה.

יבם, ומירץ הרא"ש דאס יז אונס אחי לאשמועין הו"ל להשמיענו רבותא דאף בתנאי דמעכשיו יז אונס, ומדלא איירי במעכשיו ש"מ דטעמא דאין גט לאח"מ אחי לאשמועין עיי"ש. ומשמע דיש מקום לחלק ולומר דבתנאי ד"אס" יז אונס ובתנאי ד"מעכשיו" אין אונס והדבר צ"ב.

ג) והנה בגמ' צ' צ' ואלא מסיפא (מוכת דאין אונס בגיטין) מעכשיו אס לא באחי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט מת וה"ה לחלה דלמא מת דוקא דלא ניחא ליה דתפול קמי יבם, והקשו תוס' (ד"ה דלמא) מהא דאמרינן בגמ' גיטין ע"ג א' אכלו ארי אין לנו פירוש אין לנו שיהא גט, ואמאי ל"ה גט הא לא ניח"ל דתפול קמי יבם, ומירצו תוס' דבאונסא דל"ש כלל לא אסיק אדעתיה שירצה שיהא גט. והנה נראה דלשיטת רש"י בסוגיין ביסוד דינא דאונס בגיטין לק"מ קושית התוס', והתוס' אזלו לשיטתם, וכמו שיחבאר בס"ד דנחלקו רש"י ותוס' ביסוד הדין דאונס בגיטין.

ד) הנה רש"י ג' א' (ד"ה דמדאורייתא) כתב דהא דאונס בגיטין דה"ל: "שמצינו טענת אונס מן התורה שנאמר ולנערה לא מעשה דבר", וצ"ב מה ענין הנידון דסוגיין להא דאונס רחמנא פטריה גבי עונשים וחיוצים דרחמנא פטרה והפקיעה את האונס מן העבירה והעונש, וביארו רבותינו ז"ל (הגר"ב ד) דברכ"ש כתובות ס"י ג' בשם הגר"ח והגר"צ"ו בקוב"ש כתובות אות ג') עפ"י המיוסד דמעשה באונס הו"ל כנעשה מאליו, והעושה באונס לא חשיב דעבד מעשה (ושרש דבר זה מצוה בספר חמדת שלמה אור"ח ס"י ל"ה, ומייתי לה מהא דע"ז נ"ד א' דעבודה זרה באונס אין פסול דנעבד לגבוה, והיינו דכשהוא באונס ל"ה "נעבד" כלל, והרי דכד עושה באונס אין כאן מעשה כלל וכנעשה מאליו דמי), ולפיכך בתנאי דלא באחי, דנימא דהוא בגדר "תנאי קיום", כלומר דהמעשה של "לא באחי" הוא קיום התנאי (יעוין מ"מ פ"ח מהל' גירושין הכ"ב, ונודע דהך תנאי ד"הרי את מגורשת אס לא באחי" הוא בודאי בגדר "תנאי קיום", כיון דהתנאי הוא סיבת המעשה, דטעם הגירושין הוא משום דהולך לררכו וחושש שמה תעגן ולפיכך מגרשה. יעוין בחידושי הגר"י טראפ זוקללה"ה בסוגיין), על כן כאשר לא בא מחמת אונס נמנא שאין כאן מעשה של "לא באחי" ואין כאן קיום התנאי. וגדר זה מצוה בד' הגר"ח שם, אמנם בקוב"ש שם כתב דזו היא הלכה מסוימת בקיום התנאי דבעינן שהאדם יקיים את התנאי - ואף דאיכא תנאים שאינם תלויים בקיומם ע"י האדם וכגון ע"מ שירדו גשמים, היינו דהתנאי הוא על המציאות ולא על מעשה האדם, אכל בתנאי של מעשה

האדם ותלוי בדעתו, זהו ענין התנאי שהחלות תלויה בקיום התנאי ע"י האדם ודוק - ובקיום התנאי באונס לא חשיב שהאדם קיים את התנאי עיי"ש בדבריו. אכן מלשוננו של רש"י במהלך הסוגיא חזינן דלא כן הוא הביאור. ראשית דבר ממש"כ רש"י כנ"ל "שמצינו טענת אונס מה"ח שנאמר ולנערה לא מעשה דבר", ומשמע שהוא מעין ילפומא דבנין אב ובמה מצינו, ולביאור הג"ל הלא אי"ז ענין של ילפומא רק דשם מצוה זה היסוד הזה דמעשה באונס ל"ה אונס והוא מה דכתיב התם, ומאי לינא ד"מצינו" דכתב רש"י, וגם לינא ד"טענת אונס" (ועד"ז כתב רש"י צ' צ' ד"ה ולענין, אין טענת אונס מועלת) לא ברירא כ"כ לפי"ז, דהלא אין כאן שום טענה של אונס שטוען הצעל שלא יחייבוהו על מעשה באונס אלא שהוא דין דמעשה דלא חשיב מעשה (אכן ראה להלן אות ו' דבע"כ דלינא ד"טענה" היא לאו דדוקא). וכן דהא דאין אונס בגיטין כתב שם רש"י "ואינו יכול לומר אונס הייתי", ומשמעות הדברים דזו היא מעין טענת נידון ונחבט שטוען אונס הייתי, והלא אין כאן שום טענה של נידון ונחבט, אלא שהוא דין דמעשה דלא חשיב מעשה ידיה כשהוא באונס, וגם צ"ב דוכי הך מילתא דחלות הגירושין דינא ידיה הוא, והלא הנידון הוא הימר נישואין שלה או להנשא לשוק במקום יבם, וזה אינו נידון ידי' כלל, וכבר השריש הר"ן ריש גיטין דאין האשה ממנו של צעל וברשות עצמה היא להנשא. ובאמת גם עיקר יסוד הדברים דאמין עלה משום דכאשר לא בא מחמת אונס אין כאן מעשה של "לא באחי" ואין כאן קיום התנאי, דמעשה באונס הו"ל כנעשה מאליו, צ"ב דפשוטו ל"ש דבר זה רק דמעשה עם חלות דין, אכל דמעשה של קיום התנאי הרי המעשה בעצמותו אין בו בחפצא שום חלות דין, ורק דממילא הוא דע"י שנעשה המעשה הרי נתקיים התנאי וחלה החלות, וא"כ הו"ל כחוטב עצים לאונסו דוכי נימא דלא הוא חטב רק נחטב מעצמו, ועד"ז הכא דסו"ס יז כאן מעשה של "לא באחי" וממילא נתקיים התנאי (אכן לפי ההסבר בקוב"ש דזהו דין בקיום התנאי דבעינן שהאדם יקיים התנאי, ובאונס לא חשיב שהאדם קיים התנאי, הרי שפיר י"ל דכלפי זה מהני דין אונס דנחשב שלא הוא קיים את התנאי, ואף שיש כאן בפועל מעשה ד"לא באחי"). ובאמת גם מה דהוכיחו כנ"ל מהסוגיא דע"ז דף נ"ד דמצוה דעבודה זרה באונס אין פסול דנעבד לגבוה, והיינו דהגדר הוא דכשהוא באונס ל"ה "נעבד" כלל, והרי דכד עושה באונס אין כאן מעשה כלל וכנעשה מאליו דמי, י"ל דהתם הביאור הוא דכיון דנעשה באונס אין כאן עבירה ולדין נעבד דבעינן עבירה, ולכן בגוונא דאיכא חיוב קידוש השם הו"ל שפיר נעבד (ואף דאכתי אונס הוא, וכאשר כתב הרמב"ם בפ"ה מהל' יסוה"ת ה"ד) כיון דאיכא תורת עבירה, וכן ביאר בחידושי